

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA PELE (P1)

PUDUNGWANA 2016

FREE STATE

MATSHWAO: 120

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 16.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE NNE, e leng:

KAROLO YA A: Tekokutlwisiso	(30)
KAROLO YA B: Kgutsufatso	(10)
KAROLO YA C: Dibopeho tsa puo le melao ya tshebediso ya puo	(40)
KAROLO YA D: Dingolwa	(40)
2. Araba dipotso TSOHLE.
3. Qala KAROLO ka NNGWE leqepheng LE LETJHA.
4. Seha mola qetellong ya KAROLO KA NNGWE.
5. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela kaha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
6. Tlola mola pakeng tsa dikarabo tsa hao.
7. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.
8. O eletswa ho sebedisa nako ya hao tjena:

KAROLO YA A: Metsotso e 50	
KAROLO YA B: Metsotso e 30	
KAROLO YA C: Metsotso e 40	
KAROLO YA D: Metsotso e 30	
9. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO

Potsong ena o nehilwe mefuta E MMEDI ya ditema. Bala tema E NNGWE le E NNGWE ka hloko, o nto araba dipotso tse botsitsweng temeng ka nngwe.

POTSO YA 1

Bala tema ena e latelang ka hloko, ebe o araba dipotso tse hlahang tlasa yona. Araba ka lentswe le LE LENG feela moo ho hlokehang, ntle le haeba potso e hloka tlhaloso kapa karabo e teletsana.

TEMA YA A

(Ke motsheare. Padi o kopana le Mabadi le Teboho.)

PADI:	<i>(Ka kgalefo.)</i> Banna kgale ke labalabela ho kopana le lona. Haholo wena Mabadi.	
MABADI:	<i>(O maketse.)</i> Nna! Molato?	
TEBOHO:	<i>(O a phoqa.)</i> Owai! Enwa yena o a be a kopane hlooho.	
PADI:	Thola wena!	5
MABADI:	Ke eng ha o iketsa pohonyana tjee?	
PADI:	<i>(O a ba supa.)</i> Bonang mona lona ba babedi, kgaohanang le Morwesi! Taba ya ka ke yona eo.	
TEBOHO:	<i>(Ba a tsheha.)</i> Re kgaohane le Morwesi? Mabadi monna, ke o bolelletse hore motho enwa o kopane hlooho.	10
PADI:	Leha le tsheha ebile le nketsa lehlanya empa le nkutlwile.	
MABADI:	O mang wena o re bolellang hore re kgaohane le Morwesi?	
PADI:	Banna ha le sa batle ho lemala, etsang jwalo kaha ke le bolella.	
TEBOHO:	<i>(O a swenya.)</i> O kopane hlooho. Ha se wena o ka re bolellang hore re etse eng re se ke ra etsa eng.	15
PADI:	Le ipolaisa dipelo feela. Morwesi ha se dikgarebe tsena tseo le tlwaetseng ho bapala ka tsona ebile ha a le kgathalle.	
MABADI:	O tla dieha ho hlalefa moshanyana kapa wena ha o mmatile?	
PADI:	O nahana hore ke tshwana le lona? Morwesi ke moratuwa wa Modise ebile ha se phuthangbohle jwalo kaha le nahana.	20
TEBOHO:	<i>(O sisinya hlooho.)</i> O o jesitse eng Modisenyanana eo wa hao?	

MABADI:	Ke sephoqo eno. Wena monna Teboho o itlametse ho disetsa motswalle wa hao kgarebe, eo a sa e nyalang le ho e nyala?	
TEBOHO:	O tla ikutlwa. Rona re tlo mo nka. O tla phaphama re se re o memetse moketeng wa lenyalo hammoho le Modisenyana eo wa hao.	25
PADI:	Tswelang pele ka ditoro tseo tsa lona.	
MABADI:	O nahana hore o ka re etsang hobane rona re etsa seo re se batlang?	30
PADI?	Etsang seo le se etsang empa tlohellang ho senyelletsa le ho utlwiswa ba bang bohloko. Morwesi ha a le rate, mme lona le mo setsetse morao.	
MABADI:	(<i>O a halefa.</i>) Utlwang hle banna! Morwesi ke moratuwa wa ka ebile ke yena ya ntshetsetshetseng morao hobane ke morui.	35
PADI:	Mehlolo! O leshano monna.	
TEBOHO:	(<i>O a tsheha.</i>) O a imakatsa? A ke re ke o boleletse. Tjhelete pele, na ha o tsebe seo? Hana wena o sephoqo ha o tsebe letho, ha ke tsebe o nahana hore mofutsana ya jwalo ka Modise, a ka etsa eng? Rona re a jesa ebile dikgarebe di a re hlanyetsa.	40
PADI:	Ke tsa lona tseo. Ntshang Morwesi ho tsona, le be le tlohelle ho tsamaya le ntse le bua ka yena.	
MABADI:	(<i>O tona mahlo.</i>) Rona? Re bua ka yena neng?	
PADI:	Le tsamaya le ithehella ka yena.	
TEBOHO:	Ha o sa rate sefahleho seo sa hao, tsamaya o lo mo jwetsa!	45
PADI:	Le tla nketsa eng?	
MABADI:	Tsamaya o lo mmolella o tla bona.	
PADI:	(<i>O sisinya hlooho.</i>) Ha le ntshose, nna ha ke bana bao le hlolang le ba tshosa kapa hona ho ba reka ka tjhelete hore ba bue hantle ka lona.	50
TEBOHO:	O tla itsholla mantswe ao a hao moshanyana. Mabadi, ke eng re sa thuhakake sephoqo see?	
MABADI:	Tjhe, ha re mo nehe lerapo a ithatele.	
PADI:	Ha le ntshose. Ba tla shwa ka sehloho ke lona. Jwale ke a tsamaya. Ke nahana hore le nkutlwile.	55
TEBOHO:	Tsamaya sephoqo towe! O itshenyeditse nako feela.	
MABADI:	(<i>O akga letsoho.</i>) Ha re a utlwa letho.	
PADI:	Le tla itshola haeba ha le utlwe.	

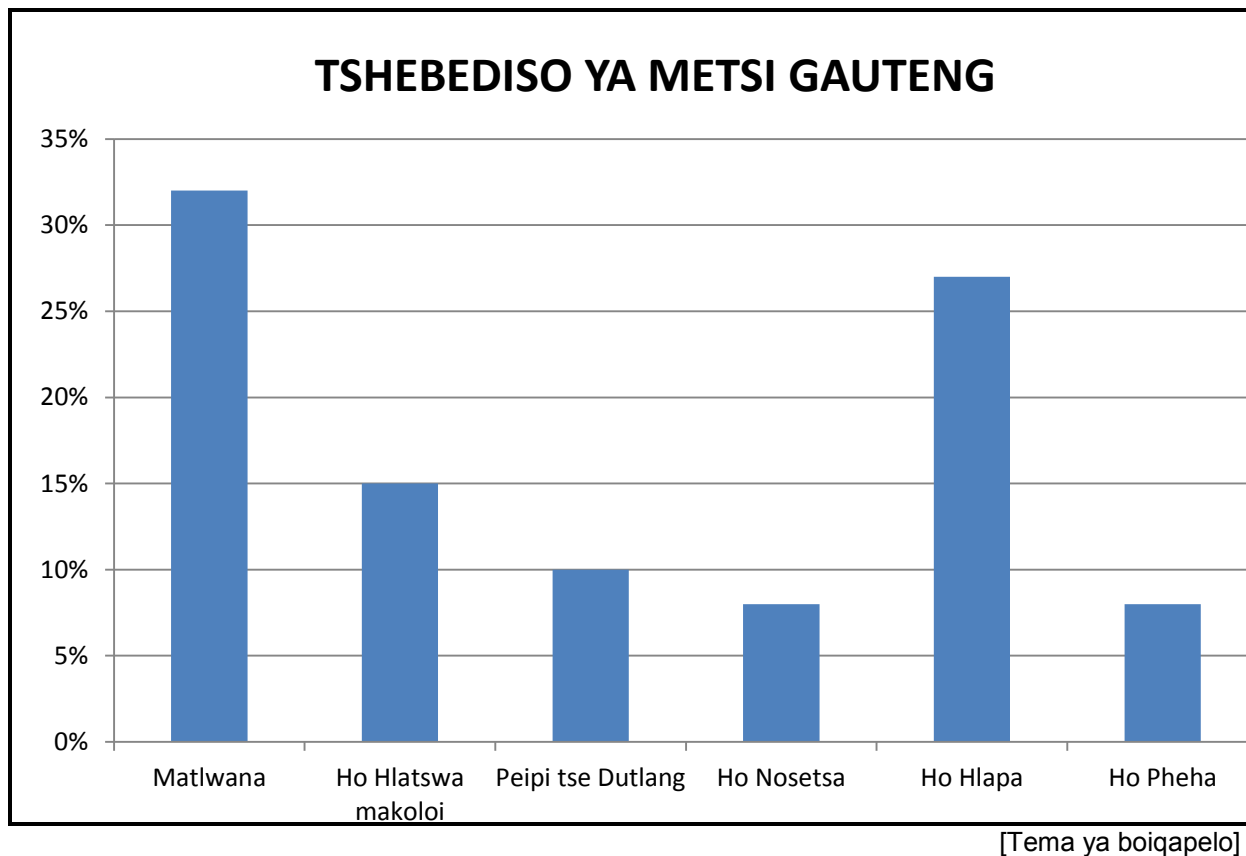
[E qotsitswe le ho hlophiswa botjha ho tswa bukeng ya *Ntshwarele ngwanaka*, SG Seabelo, 1997]

- 1.1 Kgarebe e lwanelwang temeng ee ke mang? (1)
- 1.2 Ho ya ka mola wa 4, ke polelo efe e bontshang hore boMabadi ba ne ba nka Padi a sa fella? (1)
- 1.3 Ke sefe se neng se etsa hore Padi a batle ho kopana le boMabadi? (1)
- 1.4 Ho ya ka mola ya 19–20, ke lentswe lefe le tiisang hore Morwesi ha se ngwanana ya dumelang mohlankana e mong le e mong ya mo ferehang. (1)
- 1.5 Hobaneng Padi a ne a tsotelletse seo Mabadi le Teboho ba neng ba se etsa? (2)
- 1.6 Ho ya ka mela ya 33–40, dipuo tsa Teboho le Mabadi di ba senola e le batho ba mofuta ofe? (2)
- 1.7 Bolela ntho E LE NNGWE eo Mabadi le Teboho ba tshwanang ka yona. (2)
- 1.8 Setswalle sa Padi le Modise e ne e le sa nnete. Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 1.9 Ho ya ka ditaba tsa tema ena, bolela kamoo ntho e ntle e ka fetolwang ho ba sesebediswa sa bobbe kateng. (2)
- 1.10 Morwesi o ne a fapane jwang le dikgarebe tse ding? (2)
- 1.11 Mabadi o bolela eng ka mantswe aa, 'Ha re mo nehe lerapo a ithatele.' (2)
- 1.12 Kgetha karabo e nepahetseng ho (A–D). Ngola tlhaku feela e bapileng le karabo o be o nehelana ka lebaka la karabo ya hao. Sheba mela ya 34–35.
Sepheo sa Mabadi ka mantswe ana, 'Morwesi ke moratuwa wa ka ebile ke yena ya ntshetsetshetseng morao,' ke ho ...
A ferekanya.
B kokobetsa.
C belaetsa.
D halefisa. (2)
- 1.13 Nehelana ka lebaka le tiisang polelo e latelang.
Boitshwaro ba Mabadi le Teboho ha se bo lokelang ho amohelwa maemong a phedisano. (2)
- 1.14 Hobaneng ha re nepa ha re re mokgwa oo Padi a sebetsaneng le taba ya kgarebe ya Modise ka wona o fosahetse? (2)

TEMA YA B: BOKGONI BA HO BOHA

Boha tema ena, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

Sebokeng se neng se tshwaretse Pretoria ka la 12 Mmesa 2016, Letona la naha la Tsamaiso ya Metsi le Dikhwerekhwere, Nomvula Mokonyane le phatladitse sephetho sa diphuphutso tse entsweng mabapi le tshebediso ya metsi porofensing ya Gauteng.

- 1.15 Ke dikarolo dife TSE PEDI tse sebedisang metsi ka ho lekana? (2)
- 1.16 O nahana hore ke lebaka lefe le etsang hore tshebediso ya metsi ya ho pheha, e be tlase ho tshebediso ya metsi ya ho hlapa? (2)
- 1.17 Ke karolong efe eo ho yona porofensing ya Gauteng e sa fumaneng molemo wa letho tshebedisong ya metsi? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2**

Bala tema ena e buang ka dikeletso mabapi le ho qoba kotsi tsa mmileng, ebe o e kgutsufatsa ka ho hlahisa dintlha TSE SUPILENG tsa sehlooho tseo bakganni ba lokelang ho di latela bakeng sa ho qoba dikotsi tsa mmileng.

HLOKOMELA:

1. Hlahisa dintlha TSE SUPILENG ka dipolelo tse fellelseng tse hlahlamanang.
2. Leka ho sebedisa mantswe a hao.
3. Nomora dipolelo tsa hao ho tloha ho 1 ho isa ho 7.
4. Ngola polelo e nngwe le e nngwe moleng wa yona o motjha.
5. Kgutsufatso e hlahiswe ka dintlha tse supileng tsa bolelele ba mantswe a sa feteng 60.
6. Bontsha PALO YA MANTSWE ao o a sebedisitseng qetellong.

TEMA YA C**DIKELETSO MABAPI LE HO QOBA KOTSI TSA MMILENG**

Ha o kganna, tsepamisa maikutlo a hao ka hohlehohle ho seo o se etsang. Nnetefatsa hore ha ho dintho tse etsahalang ka koloing tse ka tlosang mahlo a hao mmileng, mme wa hloleha ho laola koloi ha ho hlokeha. Tlohela ho sebetsana le radio o ntse o kganna hobane sena se ka ntsha koloi taolong. Kwala kapa o behe selefounu ya hao hole le wena. Ha e ba o hloka ho founa, emisa koloi ka thoko, mme o letse.

Naheng tse ding ha o ka fumanwa o founa o ntse o kganna, o a kwallwa kapa o amohuwa laesense ya hao e be o tla e fuwa hape ka mora dilemo tse itseng. Ho jwalo feela le ka ho kganna o tauwe. Nakong e nngwe ho bohlokwa hore o qobe tsela eo o e tswa teng ha e lokiswa. Ha feela tsela eo e so qetwe, sebedisa e sa lokisweng le ha e pota hole.

Hlompha melao le matshwao a tsela. Ha o tobile letshwao la ho ema kapa roboto, theola lebelo. Ka mehla ha o kganna mmileng, ela hloko bakganni ba dikgoka ba kgannang ka lebelo le phahameng kapa ba sehang tsebe moo ho leng kotsi teng. Iphapanye bakganni ba jwalo.

[E qotsitse le ho hlophiswa botjha ho tswa [google.com/safedriving](https://www.google.com/safedriving/)]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KARALO YA C: DIBOPEHO TSA PUO LE MELAO YA TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3: MANOLLO YA PAPATSO**

Bala le ho boha tema e latelang o nto araba dipotso tsa ditlwaelo le tshebediso ya puo tse thehilweng hodima yona.

TEMA YA D

Black Chic®

Reka sehlahiswa sefe kapa sefe sa **Black Chic** o be monyetleng wa ho

HAPA

KOLOI YA POLO VIVO!!

Boo ke botle bo tsotehang!!

O ka boela wa **HAPA** moya wa ho letsa wa **MAHALA** ka ho panya ha leihlo!!

Ho kenela tlhodisano: Reka sehlahiswa sefe kapa sefe sa Black Chic, letsetsa *120*5926#, ha o qeta latela tataiso!

[E qotsitse le ho hlophiswa ho tswa makasineng wa 'Bona' wa Pherekong 2014]

- 3.1 Bolela lebitso la sehlahiswa se bapatswang temeng ena. (1)
- 3.2 Ke sefe seo moreki a lokelang ho se etsa e le hore atle a kenele tlhodisano e papatsong ee? (1)
- 3.3 Ke dintho dife TSE PEDI tseo moreki a ka ikgapelang tsona ha a reka sehlahiswa see? (2)
- 3.4 Kamano ke efe pakeng tsa sehlahiswa se bapatswang le setshwantsho sa ngwanana ya hlahileng papatsong? (2)

- 3.5 Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang. Ngola feela tlhaku (A–D) e bapileng le karabo eo o e kgethileng. Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.

Lewa la ho bapatsa le sebedisitsweng haholo ho feta a mang papatsong ena ke ...

- A mongolo o moholo.
B puo e susumetsang.
C lepetjo la babapatsi.
D tshebediso ya ditshwantsho.

(2)

- 3.6 Na koi e hlahellang papatsong ee, e ka susumetsa bareki ho reka sehlahiswa see?

(2)

[10]

POTSO YA 4: MANOLLO YA KHATHUNU

Bala tema e latelang ka hloko o nto araba dipotso tsa thutapuo tse thehilweng hodima yona.

TEMA YA E

[E qotsitse le ho hlophiswa ho tswa lesedinyaneng la Sunday Times ya Pherekong 2014]

- 4.1 Monna eo ya dutseng fatshe, o rekisa eng? (1)
- 4.2 Moshanyana ya hlahellang khathunung ee, o amana jwang le monna eo ya dutseng fatshe? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

- 4.3 Ntle le batho ba khathunung, ke ntho efe hape E LE NNGWE e hlahellang khathunung ena? (1)
- 4.4 Puo ya mmele ya Mpho, e re senolela eng ka seo ntatae a se etsang? (2)
- 4.5 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa ho tse latelang.

Polelwana ena, 'ke sesa ka hara dikoloto', e bolela hore o na le dikoloto tse ...

- A di nyenyane ho feta.
B ngata haholo.
C seng kae.
D lekaneng. (2)

- 4.5 Nehelana ka lebaka le dumellanang le polelo e latelang.

Ho amohelehile hore ntate wa Mpho a rekise thepa ya Mpho ntle le ho mo rerisa. (2)

(2)
[10]

POTSO YA 5: PROSA – TLOTLONTSWE LE DIBOPEHO TSA DIPOLELO

- 5.1 Bala tema ena e latelang o ntse o tlatsa dikgeo tse siilweng ka mantswa a loketseng, mme o arabe le dipotso tse ding tse tla latela.

Tlatsa dikgeo ka mantswa a latelang ho fa tema moelelo o phethahetseng. Ngola nomoro (5.1.1–5.1.8) le karabo e nepahetseng feela.

hao; yona; ditsebi; yohle; ngata; nnang; haholo; metjhini

TEMA YA F

SEBEDISA BANKA YA HAO KA NEPO

Etsa bonnete hore banka ya (5.1.1) ... e a o sebeletsa. Wena ha o a lokela ho sebeletsa banka eo o bolokang tjehele ho (5.1.2) ... Ha o sa sebedise karete ya hao ka nepo, o tla lefa ditjeho tse hodimo tsa banka. Hoo ke hona ho sebeletsa banka. Ditjeho tse hodimo di tla etsa hore o hule ka falese nako e telele. 5

Latela dikeletso tsa (5.1.3) ..., mme tjehele ya hao e o sebeletse. Lefella thepa (5.1.4) ... ka karete ya debiti kapa ya tjeheke. Ka tsela ena, o tla qoba ditjeho tse hodimo tsa ho ntsha tjehele e (5.1.5) ... Hape o tla qoba le **kotsi** ya ho tshwara tjehele e ka (5.1.6) ... ya o bitsetsa ditsotsi. Itlwaetse ho ntsha bokgothokgotho ba tjehele hang feela. Ditjeho tsa ho ntsha tjehele ka ntle motjhining, di tlase (5.1.7) ... Ntsha tjehele metjhining ya banka ya hao hobane (5.1.8) ... ya dibanka tse ding, e phunya dipokotho tsa hao masoba. 10 (8)

- 5.1.9 Nehelana ka lentswe le nang le moelelo o tshwanang le wa le ngotsweng ka botsho moleng wa 8. (1)

- 5.1.10 Sebedisa lentswe lena, 'mme' polelong ya hao ka moelelo o fapaneng le oo le sebedisitsweng ka wona moleng wa 6. (2)

5.1.11 Ipopele polelo eo ho yona o sebedisitseng lentsewe lena, 'hobane'. (2)

5.1.12 Ngola polelo e latelang hape o se o lokisitse sebopeho sa lentsewe le ka masakaneng.

Wena ha o a lokela ho sebeletsa banka hobane o tla be o (ijesa) ka yona. (1)

TOKISO YA DIPHOSO

5.2 Bala tema e latelang ebe o ngola mantswe a ka pudulwaneng hape o lokisa diphoso (tse kang tsa puo, tsa mopeleto, tsa matshwao a puo le moo ho sebedisitsweng puo esele eo e seng Sesotho) tse hlalhelang ho yona. Sehella mola ka tlasa mantswe ao o lokisitseng diphoso ho ona.

TEMA YA G

[E qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa lesedinyaneng la Sowetan ya Mpahlane 2013] (6)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 40

KAROLO YA D: DINGOLWA

O botsitswe dipotso TSE PEDI karolong ena. Kgetha mme o arabe potso E LE NNGWE (POTSO YA 6 kapa POTSO YA 7) e itshetlehleng bukeng eo o ithutileng yona sekolong sa hao.

ELA HLOKO:

Ha o araba POTSO YA 6.1 o tlameha o arabe le ya 6.2, kapa ha o araba POTSO YA 7.1 o arabe le ya 7.2.

POTSO YA 6: MAKUMANE A THATA A BOPHELO – JM Maqubela**6.1 MPHO E MAKATSANG**

Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehleng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

TEMA YA H

Ka letsatsi le latelang ha Teboho a tsoha a fumana lengolo le ngotsweng ke ntatae le behilwe hodima dibuka tsa hae tsa sekolo, mme tjehelete e kalo ka diranta tse mashome a mahlano di phuthetswe ka lona. Ho ne ho ngwotswe molaetsa o mokgutshwanyane, 'Teboho, nka tjehelete ena mme o nkele lebenkeleng ha o kgutla sekolong.' O ne a siile tsena ha a ne a ya mosebetsing ka masa. Teboho a nka lengolo lena, mme tjehelete a e kenya mokotlaneng wa hempe ya hae.	5
A boela a qamaka mona haufi le moalo wa hae. Qetellong a mathela ka phaposing ya ntatae, a hlahloba tafoleng le hodima moalo wa ntatae empa a se ke a fumana seo a neng a se lebeletse.	10

- 6.1.1 Bolela lebitso la ntate wa Teboho. (1)
- 6.1.2 Ke ntho efe eo Teboho a neng a tshohile hore e tla etsahala ha ntatae a kgutla mosebetsing? (1)
- 6.1.3 Ketso ya ntate wa Teboho ya ho lofa mosebetsing ka lebaka la mora, e ne e mo hlahisetse bobefo mosebetsing? (1)
- 6.1.4 Fana ka lebaka LE LE LENG le etsang hore ba bang ba baithuti ba kene sekolo. (1)
- 6.1.5 Ditaba tsa mosuwe Pudumo di ne di fapana jwang le tseo Teboho a di bolelletseng ntatae? (2)
- 6.1.6 Ke ketsahalo efe e sa dumellaneng le tse ding ho tse latelang? Fana ka lebaka. (2)
- (Teboho o lefella ditjeho tsohle tsa thupello Tshiya; ntate wa Teboho o kena sepetielele a kula haholo; Teboho o fuwa mpho ya ntlo ke batswadi).

- 6.1.7 Hlalosa hore kgohlano e neng e le teng pakeng tsa baithuti sekolong sa boTeboho e ne e rarollwe jwang. (2)
- 6.1.8 Ke dintho dife TSE PEDI qotsong tse re tsebisang hore ditaba tsa palekgutshwe ena di etsahala mehleng ya kajeno? (2)
- 6.1.9 Ke ketsahalo efe palekgutshweng ee, e re tsebisang hore ntate wa Teboho, o ne a sa fetohle diqetong tsa hae? (2)
- 6.1.10 Polelo ee, 'Ntate wa Teboho o ile a fihlella sepheo sa hae ha a ne a romme mora lebenkeleng,' ke NNETE kapa MAFOSI? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 6.1.11 Fana ka lebaka le tiisang polelo e latelang.
Ditaba tsa palekgutshwe ena di totobatsa ho se hlomphuwe ha ditokelo tsa bomme. (2)
- 6.1.12 Hlalosa kamoo mongodi a hlahisitseng mohopolo wa ho busetsa molemo setjhabeng kateng, dimphong tseo Teboho a neng a di tshepitswe. (2)

LE

- 6.2 Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

TEMA YA I

Nako ya dithuto ya hla ya ameha ha bohloko-hloko. Ha selemo se fela Teboho le barutwana ba bang ba e otlala tjhobeng. Ba sala sehlopheng sena ba ntse ba ipinela pina ya morena Esele ya 'A, E, I, O, U, UUU ...'

Selemo sa fela ba ntse ba ingwaya dihlooho. Teboho a iphumana a le tsietsing. Mpho ya nna ya lahlelwa mokotleng wa makunutu. Le ha a hlolehile ho ka feta sehlopheng sa leshome, ntatae a nna a mo kgothatsa ka hore ho ye ho be jwalo ka nako e nngwe bophelong, mme sepheo sa motho ke ho tsitlallela ho ya tlholong ya mathata. 5

- 6.2.1 Teboho o ne a le sehlopheng sa bokae ha a ne a sa tsamaye sekolo hantle? (1)
- 6.2.2 Ke ketsahalo efe e neng e sitisitse boTeboho ho atleha selemong seo ho buuwang ka sona qotsong? (1)
- 6.2.3 Teboho o ne a ikemiseditse ho ithutela lekala lefe la mosebetsi? (1)
- 6.2.4 Bolela mohlodi O LE MONG feela o ileng wa nnetefaletsa Teboho hore o loketse lekala leo o le boletseng ho 6.2.3. (1)
- 6.2.5 Hlalosa hore mpho eo palekgutshweng ho thweng e ile ya lahlelwa ka mokotleng wa makunutu, e ne e le ya mofuta ofe. (2)

- 6.2.6 Ho ne ho ka etsahalang ka mpho eo ha ntata Teboho a ne a ka hlokahala pele a mo fa yona? (2)
- 6.2.7 Mophetwa wa sehlooho ke ofe ho ba latelang (Pudumo, Teboho, Koto)? Fana ka lebaka. (2)
- 6.2.8 Teboho o ne a ithute mohlala ofe o motle ho mosuwe Koto? (2)
- 6.2.9 Ke molao ofe O LE MONG o neng o tshwana dimphong tse pedi tseo Tokelo a neng a di tshepitswe ke batswadi ba hae? (2)
- 6.2.10 Mongodi o hlalosa eng ha a re, 'Selemo sa fela ba ntse ba ingwaya dihlooho'? (2)
- 6.2.11 O ithutile eng ketsahalong eo ho yona Teboho a ileng a pasa materiki ka dinaledi? (2)
- 6.2.12 Tiisa polelo e latelang ka lebaka.
Se hlalosewang ka mpho ya ho qetela eo Teboho a ileng a e fumana ha se kgolwehe. Fana ka lebaka. (2)

[40]**POTSO YA 7: NALENG TSA PHAKWE**

- 7.1 Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

TEMA YA J

Holenyana mono ka fumana monyetla wa ho qamaka le ho ikgodisa ka se neng se etsahala. Batho ba bang mona ba ne ba le bafubedu ba re tlere! Ke madi. Ba ne ba ntshitswe kotsi ke terata e neng e kampetse seporo sa terene ka thoko. E ne e le terata e neng e hoketswe makapanyana a neng a shebeha jwalo ka mahare a bohale.

5

Le nna ka qala ho itekola. Tsohle ho nna di ne di ntse di le maemong ane a nepahetseng. Ka mpa ka lokela ho phutlaphutla diphahlo tsa ka ka sakatuku feela ho tlosa lerole. Bonnete ke ne ke ipona ke le lehlohonolo ha e le mona ke sa ka ka tswa kotsi. Ka pelong ka leboha ha mokganni a ile a emisa terene ka nako eo ho neng ho etsahala tsena.

10

- 7.1.1 Diketsahalo tsa qotso ee di ne di etsahalla seteisheneng sefe? (1)
- 7.1.2 E ne e le letsatsing lefe la beke ha diketsahalo tse qotsong di ne di etsahala? (1)
- 7.1.3 Ke mang motho wa pele eo Nkokoto a mmoneng ha a phaphama lekgetlo la bobedi kwana sepetlele? (1)
- 7.1.4 Ke lebaka lefe le ileng la etsa hore Nkokoto a emelle pela monyako, nakong eo terene e neng e tloha moo e neng e emisitswe teng? (1)

- 7.2.3 Ke ketsahalo efe seteisheneng seo sa terene e bontshang hore Nkokoto o holetse Johannesburg? (1)
- 7.2.4 Diketsahalo tse phetwang palekgutshweng ee di etsahetse selemong sefe? (1)
- 7.2.5 Bolela dintho TSE PEDI tse tshositseng Nkokoto tseo a ileng a di bona, ha a shebile mabanteng a neng a leketla hodimo ka tereneng e neng e kgutlela Germiston. (2)
- 7.2.6 Tsietsi ya bapalami ba ka tereneng e neng e kgutlela Germiston, e fapana jwang le ya bapalami ba terene e ileng ya emiswa hara thota? (2)
- 7.2.7 Sesosa sa kgohlano e qotsong ee ke sefe? (2)
- 7.2.8 O ka re ke diketsahalo dife TSE PEDI thapameng eo, tse ileng tsa bontsha hore Nkokoto o tla hlalhelwa ke mathata? (2)
- 7.2.9 Mantswe ana, 'O shebileng moo fatshe,' a hlahisa monga ona e le motho wa semelo se jwang? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 7.2.10 O ithutile eng ka ketsahalo eo ho yona Lebenya Nkokoto a ileng a iswa sepetlele ke motho ya sa mo tsebeng? (2)
- 7.2.11 Tiisa polelo e latelang ka lebaka.
Lebitso la palekgutshwe ena le dumellana le diketsahalo tsa yona. (2)
- 7.2.12 Ke lebaka lefe le neng le tla nne le etse hore o palame terene eo ho buuwang ka yona qotsong, ha o ne o le e mong wa bapalami ba boneng sehloho se etsahetseng ka tereneng eo? (2)

[40]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 40
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 120